

ODPUŠTĚNÍ

Odpuštění, tak jak mu rozumíme v kontextu eticko-spirituální tradice Západu, je psychologicky často dosti složitý proces. V ideální podobě, se kterou se můžeme setkat ve vztahu dvou vzájemně blízkých lidí, kde jeden druhému ublížil, zranil ho nebo zradil, znamená odpuštění plné obnovení narušeného vztahu, dokonce jeho upevnění a obohacení o vděčnost provinilce a o radost odpouštějícího z toho, že skrze něj zlo bylo překonáno dobrem. Jde o bytostně svobodný akt, který je diametrálně odlišný od onoho tzv. „odpouštění“ ztročeného člověka jeho otrokáři, které známe z příběhů mnoha týraných žen, jež trpně snášejí opakované vykořisťování, ponižování a trýznění.

K odpuštění v uvedeném nejsilnějším smyslu slova může dojít i v případech, kdy interpersonální blízkost měla na počátku naprosto negativní podobu, dokonce podobu závažného ublížení, násilného trestného činu. Může se stát, že poškozený je dojat vnitřní bídou provinilce, který svým činem – postaru řečeno – ničí vlastní duši, a podá mu svým odpuštěním pomocnou ruku. To je ovšem velká vzácnost.

Základ odpuštění, ke kterému lze poškozeného realisticky vést, spočívá v tom, že přestane bažit po pomstě, po tom, aby provinilec trpěl, nejlépe jeho vlastní rukou. To je doslova *od-puštění*. Pěstovat si nenávistnou ukřivděnost, to je něco, čím sami sebe poškozujeme a psychologové, kteří se na tento jev zaměřili, uvádějí řadu negativních až patogenních důsledků *neodpuštění*. Ovšem ani k této formě odpuštění nelze nikoho nutit, chce to čas. Vyjádřit, „ventilovat“ svou lítost, vztek a hnus, včetně touhy po pomstě, to je v případě těžkého ublížení zcela na místě. Ani následné odpuštění neznamena vzdát se nároku na náhradu, ba ani vzdát se přání a požadavku, aby byl viník spravedlivě potrestán.

Odpuštění mezi lidmi, kteří spolu žijí, vyžaduje, aby provinilec uznal svou vinu a aby o odpuštění požádal. Podle staré židovské moudrosti jsem povinen odpustit bližnímu, který mě o to prosí. Když to neudělám, vina přechází na mě! Povinnost odpustit je v tomto smyslu i povinností vůči sobě. Ani zde však odpustit neznamena vždycky zapomenout. Jestliže můj syn-gambler prohrál rodinný majetek, mohu mu plně odpustit, ale budu velmi pozorně sledovat jeho léčbu a chování po léčbě.

Těžké, ale možné a samotnému odpouštějícímu prospěšné je odpustit někomu, kdo (zatím) nechápe nebo nechce pochopit či odmítá uznat svou vinu. Zní to jako paradox, ale v tomto smyslu je myslitelné mířit v sebeobraně palnou zbraní na někoho, komu jsme odpustili, že nás chce zabít.

Odpuštění „povinné“, předepsané a vyžadované v rámci určitých etických kodexů, láme charakter a vede k nebezpečným vnitřním konfliktům, jež mohou vyústit ve výbuch násilí. Psychoterapeuti např. často pracují s pacienty, kteří si nejsou vědomi toho, že jim jejich rodiče těžce ublížili; při daném stylu výchovy je to „nesmělo ani napadnout“, rodičům bylo nutno vše odpouštět vlastně předem, takže docházelo k *vytěsnění* z vědomí. Neurotické obtíže, které zde mají svou příčinu, ustoupí až tehdy, když je pacient povzbuzen, aby (v „chráněném“ terapeutickém prostoru) vyjádřil svou bolest a vztek, dokonce i nenávist, což mu umožní propracovat se až k tomu, aby rodičům, kteří někdy už nežijí – doopravdy odpustil.